

Menjar en temps de guerra

Exposició virtual de documents
de l'Arxiu Municipal de Cambrils

Publicació digital: 21 de novembre de 2007

**Espais
de la
guerra
civil
a Cambrils**

Produeix:

Col·labora:

Amb el suport de:

La Guerra Civil va afectar els diversos aspectes de la vida diària.

Alguns dels documents que es conserven a l'Arxiu Municipal de Cambrils (AMCAM) ens acosten a qüestions de la vida quotidiana dels cambrilencs que van succeir en llocs com els refugis antiaeris, el Parc Samà, el castell de Vilafortuny, Mercat de la Vila, el Pòsit, la torre del Port, l'estació de trens, els masos, els forns o la plaça d'Espanya.

En aquesta exposició virtual hi podreu veure una petita tria d'aquests documents.

A més dels atacs aeris, de l'allistament forçós de part dels nois, de les víctimes militars i civils, de la destrucció de patrimoni artístic i de la persecució per motius ideològics, la vida quotidiana dels cambrilencs es veia afectada pels problemes de trobar menjar.

El trencament dels circuits comercials, l'aïllament internacional que afectava la República i la necessitat de sostenir l'exèrcit van fer que ben aviat comencessin a faltar productes bàsics a les botigues i a les parades del Mercat. A partir del mes de febrer de 1937, la Generalitat va limitar els aliments que podia consumir cada persona. És a dir, va crear el racionament.

"La primera cosa que va escassejar fou el pa; s'establiren targes de racionament familiars que donaven dret a l'adquisició d'aliments de primer necessitat. Com sempre, en aquests casos, els preus es dispararen"

Josep Maria Vidal Mas, *El llarg camí d'un poble*. Cambrils: Ajuntament, 1990

La carestia

No només es va fixar la quantitat de pa, patates, llegums o llet que podia comprar i consumir cada persona. A l'Arxiu Municipal de Cambrils es conserva aquesta ordre que limitava el consum de sucre als cafès.

*Ordre n.º 26?
27 AGOS. 1937*

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE PROVEIMENTS

GENERALITAT DE CATALUNYA
CONSELLERIA DE PROVEIMENTS
Secretaria de les Delegacions Comarcals

DATA [19 AGO. 1937]
Número d'Exemplar: _____
" de Sortida: 2576

En el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (nº 220) corresponent el 8 del corrent, és publicada una Ordre d'aquest Departament, que diu així:

"Les exigències de la guerra fan necessari d'adoptar totes les mesures que siguin precises per a reduir el consum superflu dels articles alimentaris que, per ésser de primera necessitat, han de reservar-se per les necessitats més precises.-El consum del sucre dels bars, cafès i establiments similars, pot considerar-se comprès en el cas esmentat motiu pel qual per la present Ordre es disposa la seva reducció en forma que sense suposar un greu sacrifici pels consumidors, produirà una economia en la distribució de tant important article.- Per tant.-He resolt.- Primer.- A partir del dia 10 d'agost actual, resta prohibit a tots els cafès, bars, restaurants, cases de menjar i similars de tot Catalunya, que serveixin cafè, cafè amb llet o begudes que requereixin el consum de sucre, de lliurar per a cada consumació més de dos terrossos de sucre, tipus 300, equivalent a 6 grams i mig de sucre, que serà la quantitat màxima que es podrà servir en sucre fi a l'esmentat objecte.- Segon.- Els Ajuntaments per mitjà dels serveis d'inspecció a llur càrrec hauran de vetllar per l'exacte compliment d'aquesta disposició, en els respectius termes municipals sancionant a l'efecte les infraccions que es cometin.- Barcelona, 7 d'agost del 1937.-El Conseller de Proveïments.- M. Serra i Pàmies."

El que us trasllado pel vostre coneixement i efectes, i per tal que us serviu donar compliment ço disposat.
Us saluda atentament,
Barcelona, 11 d'agost del 1937.
EL SECRETARI DE COMARQUES

Signat: Eugeni Jofre

Company Alcalde-President de l'Ajuntament Cambrils (Baix Camp)

En aquells moments, a Cambrils hi havia 3 cafès a la vila i 3 a la platja. Entre ells, la seu de la desapareguda societat El Porvenir (la Cadira), que havia estat reconvertida en cafè. El seu edifici, que podeu veure a la fotografia, és l'única seu de les societats cambrilenques de començaments del segle XX que continua dempeus.

Arxiu Municipal de Cambrils. Fons Ajuntament de Cambrils. Lligall Departament de proveïments de l'Ajuntament. Sign. Top. 2388.3

Espais
de la
guerra
civil
a Cambrils

El racionament

Cada família tenia una tarja que indicava quantes racions tenien dret a rebre. Només presentant aquesta tarja podien anar a les botigues a comprar.

En cada municipi es portava el control de les persones que hi vivien i, per tant, que tenien dret a rebre el racionament. Per tal d'evitar que ningú constés en les llistes de racionament de dos municipis, quan algú volia traslladar-se a viure a una altra població havia de donar-se de baixa del racionament de la primera. Quan presentava aquest document de baixa era donat d'alta en el seu lloc de destinació.

A l'Arxiu Municipal de Cambrils es conserven moltes d'aquestes comunicacions de baixa. Cadascuna va signada per l'alcalde de la població de procedència i indica clarament el nom de la persona que marxa i també el nom dels seus acompanyants o, com a mínim, quants eren.

La major part corresponen a algun dels 937 refugiats que entre l'estiu de 1936 i els primers dies de gener de 1939 van arribar a Cambrils fugint de l'avanç del front.

Aquí podeu veure un d'aquests fulls, corresponent a una dona de setanta-cinc anys que marxava de Tortosa amb dos familiars més i venia a refugiar-se a Cambrils.

Arxiu Municipal de Cambrils. Fons Ajuntament de Cambrils. Lligall Altes i baixes de racionament i llistes de forns de pa. Sign. Top. 2388.2

A l'Arxiu Municipal de Cambrils es conserva la reproducció d'una fotografia que ens suggereix aquest sistema de racionament.

Hi podeu veure una cua de dones. La major part porten davantal i un cistell penjat el braç.

Excepte la dona de primer terme, que s'ha adonat de la presència de la càmera i la mira fixament, la resta estan d'esquena i giren el coll per endevinar què està passant al començament de la cua i intentar saber quan seran ateses.

Els pilars i cases del fons permeten ubicar l'escena a la plaça d'Espanya: les dones estan arrenclerades al mig de la plaça, i esperen entrar en una casa que molt probablement és l'antic Ajuntament.

La fotografia no porta data ni cap dada que permeti contextualitzar-la. Malgrat tot, no sembla impossible que es tracti d'una cua de dones que van a recollir les targes de racionament o bé menjar que l'Ajuntament repartís directament.

Per la indumentària que porten, la podem situar entre 1935 i 1945. Podria correspondre, doncs, tant als racionaments de la guerra civil com de la postguerra.

La fotografia procedeix del fons d'un particular anònim que la va dipositar a l'Ajuntament de Cambrils cap al 1973, amb motiu de *l'Exposición de reproducciones fotográficas históricas de la villa de Cambrils*.

Arxiu Municipal de Cambrils. Fons Ajuntament de Cambrils.
Núm. reg. 7795-31

Buscar menjar

Espais
de la
guerra
civil
a Cambrils

Molta gent d'arreu de Catalunya, especialment les dones, recorda haver pelegrinat d'una població a una altra per trobar algun lloc on comprar allò que començava a faltar. A Cambrils va venir gent del voltant de Barcelona. Algunes de les entrevistes que es conserven, en forma de document sonor, a l'AMCAM, recullen testimonis com aquest:

"Venien molta gent a buscar menjar aquí, de Barcelona. [...] I canviaven, ells portaven sucre, xocolata, coses així i els hi donaven oli, patates, venien a fer canvis així. Aquesta gent eren d'Hospitalet."

Rosa Vidal Cros

Les cambrilenques també anaven a fora; per exemple, a comprar oli o arròs.

L'Ajuntament de Cambrils va intervenir en la recerca de menjar per proveir les botigues. Abans que res, calia saber què es necessitava. Al document de la dreta les quantitats de consum setmanal estimades el febrer de 1937, moment en què va entrar en vigor el racionament. Observeu la proporció entre els diferents aliments.

AJUNTAMENT DE CAMBRILS - COMISSIO DE PROVEIMENTS	
GÈNERES QUE CONSUM EL POBLE DE C A M B R I L S I EL SEU TERME MUNICIPAL , durant VUIT DIARS.	
Fasols.....	300 K.
Sigrons.....	300 K.
Café.....	100 K.
Sucre.....	500 K.
Arròs.....	500 K.
Bacallá.....	400 K.
Pastes per sopa.....	150 K.
Patates.....	1000 K.
Porcs.....	500 K.
Ovelles.....	700 K.
Galines.....	250 K.
Conills.....	25 caps.
Llet Condensada...	5 caixes.
PARINA.....	120 sacs de 100 K.

Cambrils, 19 de febrer del 1937.

Què feia l'Ajuntament de Cambrils per garantir que tots aquests productes arribessin a les botigues?

Pel que fa a la farina, l'aliment més imprescindible, els forners l'havien d'anar a comprar a la delegació comarcal de la Conselleria de Proveïments de la Generalitat, a Reus.

Primer calia, però, que l'Ajuntament comunicés oficialment quanta farina necessitava cada forner, en funció de les famílies que se li havien assignat. A la dreta podeu veure l'informe de juliol de 1937 amb el detall de cadascuna de les racions.

Com veieu, es reservaven 250 grams de pa per persona i dia. Hem de pensar que aquest pa no era un simple complement del menjar, sinó que constituïa una bona part de la dieta diària.

El document també ens informa que cada 100 grams de pa contenien 88 grams de farina.

A la llista hi apareixen 10 forns, dels quals 6 eren a la Vila i 4 a la Platja. Els de la Platja, a més, havien de donar servei a aquells que vivien als masos o a l'estació de trens.

A la fotografia hi podeu veure la casa del carrer Cardenal Vidal i Barraquer, núm. 24, on hi havia el forn del Tallero, que correspon al primer forner de la llista, Esteve Ortoneda. Una part de l'estructura del forn a la fotografia hi podeu veure la casa del carrer Cardenal Vidal i Barraquer, núm. 24, on hi havia el forn del Tallero. Una part de l'estructura s'ha conservat i la seva rehabilitació es contempla dins del projecte *Pla de Barris: Nucli Antic de Cambrils*.

Als efectes interessats, adjunt us trameto les llistes de totes les tarjes que subministren per al racionament de pa els deu pastissers d'aquesta vila i que comporten el següent resum:

Pastisser Esteve Ortoneda	500 racions
id. Miquel Sanja	464 id.
id. Joaquina Gros	430 id.
id. Salvador Cabré	411 id.
id. Joan Pujol	405 id.
id. Francesc Garriga	269 id.
id. Il·luis Genovés	469 id.
id. Antoni Moncusi	444 id.
id. Martí Domingo	442 id.
id. Josep Gené	333 id.
TOTAL.....	4167 racions
Altes probables.....	25 id.
De fonda i transcedints.....	75 id.
TOTAL.....	4267 racions

que, a raó de 250 grams per ració, representen 1066 K. de pa al dia, els quals a la proporció establerta de 88 %, equivalen a 938 K. de farina.

A l'ensens acompanyem la relació interessada dels caps de bestia sacrificats en aquesta vila en el període del 1er. de gener al 30 de juny d'enguany, quedant en remetre-us-la mensualment.

Cam-

Agraïm el testimoni de:

Salvador Sarrà Recasens

Amadeu Garcia Causí

Glòria Fornés Mateu

Rosa Vidal Cros

Maties Garriga Borràs

Montserrat Castells Vallès

Francesc Marcó Vernet

Publicació digital: 28 de novembre de 2007

Espais
de la
guerra
civil
a Cambrils